

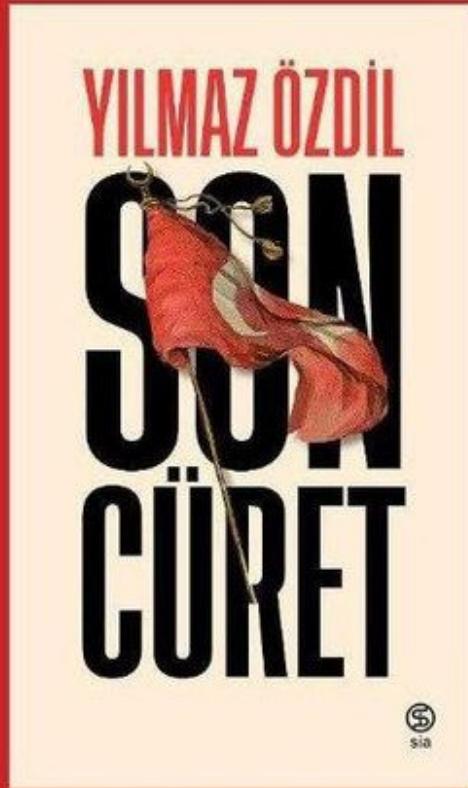
Iñ soñky gaýrat

Category: Edebiyat täzelikleri, Kitapcy
написано kitapcy | 23 января, 2025
Iñ soñky gaýrat IÑ SOÑKY GAÝRAT...

Türkiye'nin en çok okunan yazarı,
değerli kardeşim Yılmaz Özdil'in,
yıllarca emek vererek hazırladığı "SON
CÜRET" adlı yeni kitabını soluk soluğa
okurken, ilklerle tanışacak,
efsaneleşen isimlerin daha önce hiç
duymadığınız yönlerini, bazen
şAŞKINLIK, çoğu zaman da hayranlıkla
öğreneceksiniz...

★★★

Çok yakında kitabevi raflarında yerini
alacak olan "SON CÜRET" öylesine farklı
ve akıcı ki, okudukça sizden "Keşke hiç
bitmese" diye geçirecek, sayfalarından
onlarca film konusu çıkabileceğini
düşünecek ve "Milli Mücadele şimdiye
kadar böylesine etkileyici ve
sürükleyici bir dille hiç anlatılmamıştı"
diyeceksiniz...

Iñ soñky gaýrat...
Bu söz – Mustapa Kemalyň sözi.
Ol şu söz bilen milli azat-edijilik göreşiniň ähli many-
mazmunyny açyp berdi.
"Uçurumyň gyrasynda durus. Bizi diriligine mazara atmak
isleýärler. **Iñ soñky gaýrat** belkäm bizi halas eder. Anadola

geçýäris» diýdi.

* * *

On iki ýyllap üstünde işledim. İki ýylda ýazyp gutardym. Men muny milli azat-edijilik görешиниň gahrymanlarynyň ýagty ýadygärligine bagışlap ýazdym.

Edebiýat mugallymy Mustapa Nejatini, boýnuna daş baglanyp Kordondan deñize oklanan Şükri beýi, kösgүň melikesidigine garamazdan «Kuwaýy Milliyäniň» («Milli Azat-edijilik opolçeniýesi») hasabyna jansyzlyk eden Mewhibäni, asly italýan osmanly paşasy (generaly) Luiginiň watansöýüjiliginı, erkekler gorkudan ýaňa saňňyldap stoluň aşagynda bukulýan wagty ýüregini bire baglap öne atylan Münewwer Saimäni, Şükufe Nihaly, Haýriýe Melegi, Sahabat Filmeri, kesilen kellesi syryga dakylyp köcelerde aýlanan Karaosmanogly Halidi, ilkinji deñiz-goranyş müfrezesi «Ýigit ordasyny», grek baýdagyny asan ýobazlary obanyň ortasyndaky meýdanda asan Bekir Samini, harby gullukdan gaçyp ýörkä milisiýa otrýadyny döredip serkerdelok eden, adyna namalar düzülen türkmen Yörük Aly epäni, **epe** adyny alan ilkinji zenan Çete Aýşany, Zeýbek Şerifäni, legendar Çakyrjalynyň ýanynda ýetişen Gökçen epäni, afro-türk mawro Aly epäni, mors elipbiýi bilen taryh ýazan Manastyrly Hamdini, gury ýerde duran ýerinden suwasty gämini uran Müstejip onbaşyny, garagözli gözü gara Patmany, naýynsap şeýhulyslamlar ölüm fetwalaryny ýazýarka, baryp-ha alys Liwiýada dadymza ýetişen mujahyt Ahmet Sunusyny, Mustapa Kemal bilen bile garşysyna ölüm permany çykarylan Alfred Rüstem Bilinskini, milli azat-edijilik görешиниň ilkinji we ýeke-täk deñiz şehidi Rejep kahýany, milli azat-edijilik görешиниň ilkinji şehidi uçarman Ahmet Fethini, azatlygyň alawyny tutasdyran çakmakçy Seýidi, öz janyňa kast etme ýaly agyr tabşyrygy boýun alyp özünü partladan Ýusup çawuşy, Stambulda utanman-uýalman «Iňlis dostlary» («İngiliz Muhipleri Cemiyeti») jemgyýeti döredilende biziň bilen egin-egne berip söweşmäge gelen yrakly arap taýpa serdary Ujeými Sadun paşany, arslanlar arslany topgaply jambaz Mehmedi, «Özbekler» tekgesini, «Ne mutly Türk men» diýenleriň wujut görnüşine gelen zenji Musany, alawy-bekdaşy

dergähiniň Şagulysyny, Izmir Kemeraltynyň simwoly benzinçi kör hapyzy, alysdaky Günorta Afrika, şeýtanyň adasy hasaplanýan fransuz Gwineýasyna sürgün edilen «turk kebelek» Jemil polisiýany, «ýaragyň bolmasa ýerden üç daş alyp, duşmana zyñmalysyň» diýen Denizli müftüsü Ahmet Hulusi ependini, frontdaş erkek ýoldaşlaryny halas etjek bolup şehit bolan paraşýutçy Rahmiýäni, dag başynda laboratoriýa guryp waksina we serum (сыворотка крови) öndüren Zekai Muammeri, Laz gorag gwardiyasynyň milisiýasynyň podpolkownigi Topal Osmany, relslerden gylyç ýasadan polkownik Behici, «Kuwaýy Milliyäniň» mehter ansambl toparyny, Türkiye taryhynda ilkinji bolup «İstiklal» medalyny alan on iki ýaşlyja gyzjagaz Nezahaty, «İstiklal» medalyna mynasyp bolan ýeke-täk daşary ýurtly Hans Tröbsty, Hezreti Hamzanyň (r.a) güýç-kuwwatyndan we gaýduwsyzlygyndan ylham alan «Hamza» toparyny, Iňlis Kemaly, Gäwür Mömini, on ýaşly çagajykka şehit düşen Ysmaýyly, ýaňy on üç ýaşanda gazy bolmak bagtyna ýeten Osman, Tewfik we Jemal dagylary, «mukaddes amanatlary» Stambula getiren Fahreddin paşany, özünü intelligensiýanyň wekilleri hasaplaýanlar Stambulda saňnyldap durka Anadola geçen şahyr Mehmet Emin Ýurdakuly, Ýusup Akçurany, Samih Rifaty, uruş gidip durka Ankarada Şekspiriň pýesalaryny sahnalaşdyran Otello Kamili, Inebolunyň üstünden gelip Mustapa Kemal bilen tanyşan Nazym Hikmeti, feminist Müfide Feridi, TBMM-niň binasyna giren ilkinji zenan Berta Gaulýusy, «İstiklal» medalyna mynasyp bolan ermeni ildeşimiz Arman Pandıkýany, patışanyň doglan günü bellenip durka depin edilen Gördesli Makbuläni, dünýäniň ilkinji garaýagyz uçarmany asly nigeriýaly afro-türk Ahmet Alyny, kakabaş Nafyz Kotany, Mustapa Kemalyň atalygy Ysmaýyp Fazyl paşany, Kazym Karabekiriň «Gürbüz Çocuklar» goşun bölümünü, ýigrimi ýerinden ok we oskolok ýaralaryny alyp gazylyk rekordyna ýeten Kemaleddin Sami paşany, iň soňky şehitlerimiz Akşehirli Mehmet, Antalýaly Hakky, Newşehirli Ahmeti we ýene nijemeleri...

Eger häzir bu topraklarda azat adamlar bolup ýasaýan bolsak, etniki düzümimiz, dinimiz bilen bar bolýan bolsak, onda munuň üçin eziz ruhlarynyň öňünde borçly bolan gahrymanlarymyzy asla

unutmalyň, olary hemiše hormat bilen, rahmet bilen, minnetdarlyk bilen ýatlalyň diýip ýazdym.

* * *

Watan dönüklerini-de ýatdan çykarmaň diýip ýazdym.

Kambur Izzeti, sarykly kazy Seýit mollany, «Orient Ekspres» otlusynda gaçyp giden köreken Feridi, «göwsümde iman, başymda Kuran» diýen iňlis ýallakçysy Anzawury, baýlygyny hyýanata harçlan Agop Hyrlakyany, «grek goşunu – halyfyň goşunydyr» diýen müfti Ömer Feýzini, häsiýeti lakamy bolan nemrut Mustapany, Pontusyň maliýe hemayatkäri giresunly hoz täjiri Konstantinidesi we ýene nije-nijeleri unutmaň diýip ýazdym.

Gara Jambony, tekge gurup özünü tarykat şeýhi yqlan eden kontrrazwedçik Jon Benneti, 'Kuwaýy Milliyä» garşı goreşen hakyky Jeýms Bondy, Azat-edijilik urşunda Stambulda amerikan ilçihanasynda işlän we 1953-nji ýylda MRU-nyň (CIA) başlygy bolan Allen Dallesi, onuň ölyänçä Stambulda ýaşan oýnaşy Bettini, terrorçy Sogomon Tehlirýany, hakynatutma ganhor Mustapa Sagyry...

Ganymyzy içmek işlän Kalafatisi, Beýoglundaky buthanany ştab deregne ulanan monah Frewi, «Monte Karloda» humarhanalary bolan Basil Zaharoffy, «çöl melikesi» Gertrude Belliň şägirdi mayór Noeli, Massaçusetsde tälîm berlip Siwasa ýollanan Meri Luis Graffamy, Elazigde doglan Anni Alleni, ýurt basylyp alynanda undulyp AKP döwründe türk bankyny satyn almagyna göz ýumulan «National Bank of Greece»-äni...

Ýaşlarymyz öwrensinler, bilsinler diýip ýazdym.

Tirannozaury ilkinji bolup tapan kişi we dünýäniň meşhur dinozawr awçysy Barnum Braunyň näme üçin Ankara gelip hut Mustapa Kemalyň özi bilen duşuşmak isländigini, Çerkez Ethem bilen «Golliwudyň» ýyldyzy Audrey Hepburnyň gyzyklamasyny, dünýäniň iň şöhratly biznes-magnaty Aristotel Onassisiniň Makbule ady bilen ulaldylan gyza bolan garyndaşlygyny, grek koroly Aleksandrosy öldürip Konstantiniň tagta çykmagyny üpjüne eden maýmyn Moritsi, zarba urujy goşun bölümleriniň serkerdesi şazada Andreanyň aslynda kimiň gaýynatasydygyny,

grek başkomanduýusisiniň Battal Gazyny näme üçin özüne nusgalyk şahs hasaplandygyny, Nobel baýragynyň eýesi we iňlis şahyry Redýard Kiplingiň grek konrrrazwedkasynyň hasabyna içalyçylyk edişini, Aýasofýa bilen Filadelfiýanyň ilteşigini, «Ýolbars ýürekli» Riçard bilen Izmiriň dahylynny, flotiliýa serkerdesikä Bosfordaky şäher portunyň ýolagçy gämilerinde kapitanlyk etmäge başlan rus admiralyny, dünýäniň iň meşhur «Smirnoff» aragynyň milli azat-edijilik göreşi döwründe oýnan roluny, ABŞ-da gul bolup ýörkä ýurdumyz basylyp alynamda Stambulyň gijkeki durmuşynda yz goýan Frederik Brýus Tomasy, Ineboluda watanperwer gyzlarymyz Nilüferdir Feridäniň başdan geçirirmelerini esere salan iňlis zenan ýazyjysy Enn Briji, hem basybalyjy ofiserleriň hemem «Kuwaýy Milliyeçileriň» düslän otelini ýörenen awstriýaly madam Tadiýany, türk halkynyň şirin janyny orta goýup azatlyk ugrunda aldym-berdimli göreşe giren wagty aýlyklary köpeldilen sultan Abdylhamyt II-niň Peýweste, Patma, Behije we Najiýe hanymlary...

Alysdaky Mýanmarda galan türk ýesirlerini, Demirgazyk Buzly ummanyndaky konsagerlerde ýer edil beton ýaly buzlar gaplap alansoň, aradan çykanda ammarda goýulan we dine ýaz çykanda jaýlanan juwan ýigitlerimizi, Sibirden gaçan we ýer togalagynyň daşyndan bir gezek aýlanyp Stambula gelen, soňam milli azat-edijilik göreşine goşulan Ihsan Latif paşany, Sibir melegi Elza Brendstrýomy, Wladiwostokdan bäri gämide getiren türk ýesirlerini birnäçe aýlap grek goşunyna bermedik ýapon serkerdesi kapitan Çomorany...

Sowet ilçisiniňem bilmeýän Akşehirdäki rus obasyny, «Kuwaýy Milliye» bilen «Coca Cola»-nyň arasyndaky jetleşigi, haýsy şäherlerimizde iňlislere «nebit gözlemäge» rugsat berlendigini, azat-edijilik ursunuň jümmüşinde bolup geçen ýedi ballyk Soma ýer titremesini, koronawirus ýokanjy ýaly bütin dünýäni aldym-berdime salan «ispan dümewiniň» Osmanlynyň ykbalyny nädip üýtgedendigini, hemem eeni deportasiýasyndan söz açýarkalar öz watanymyzda nähili gyrgynçylyga uçrandygymyzy...

Depe saçyňzy üýşendirip okaň diýip ýazdym.

Greklere ýesir düşen 22 müň türk ýesiriň başyndan geçirilen

horluklaryny, bugün türk raýatlarynyň turist bolup gitmäge höwes edýän grek adalaryndaky ýesirhanalarda bolup geçen tragediyalary, grek adasynda ýesir boýunturugynyň astynda dünýä inen we adyna Ada dakylan gyzjagazymyzyň başyndan geçirilenlerini...

Siziň nädip okajagyňzy bilemok welin, men aglaý-aglaý ýazdym. Açlykdan pişik iýmäge mejbur bolnan Antepi, Maraşy, Urfany, Adanany, iki ýaşlyja balajyklarymyzyň süngüleriň (штык нож – naýza pyçak) ujuna sanjylip aýlanan ýeri Aýdyny, on ýaşlyja gyzjagazlarymyzyň namysyna deglen obalarymyzy, bäbejiklerini emdirmesin diýip mämeleriniň ujy kesilen aýallarymyzy, metjide gabalyp dirilige ýakylan we metjidiň penjirelerindäki demir gözeneklere barmaklary ýapyşyp galan çagajyklarymyzy, şehitlerimiziň üstüne meýdan edilen Çanakkalemizi, nejasatly lagymlara atylan Kurany-Kerimiň sahypalaryny, arkamyzdan pyçaklan Çapanogly, Koçgiri, Konýa gozgalaňlaryny, wizantiýa tekfurynyň gyzy bolsa-da Orhan Gazy Türkmené durmuşa çykyp Nilüfer adyny alan Holiferanyň guburna atylan dinamitleri... Aklyňa-oýuňa sygmajak zorluk-sütemleri, zulumy ýazdym.

Hasan Tahsiniň ýagty ýadygärligine bagışladym.

Sözbaşysyny jana-jan agam, hormatly kärdeşim Ugur Dündar ýazdy.

Gadyrdan dostum Salih Ýawuzyň eýeçilik edýän «Sia Kitap» neşirýatynda çap edildi.

Aslynda 400 müň ekzemplýarda çap etmegi makul bilipdik. Birinji satuwda görlüp-eşdilmedik rekorda netije gazandyk, ýene 430 müň ekzemplýar nusgada zakaz geldi. Satuwa çykmanka duw-dagyn etdiler. Satuwa çykarmanka ikinji neşire başladyk, şindi 500 müň ekzemplýar bilen satuwa çykdyk.

Şonça töhmetlere, şonça myjabatlara, şonça guramaçlykly linç kampaniýalaryna garamazdan maňa we ýazýanlaryma şeýdip hossar çykan, heniz neşire goýberilmänkä rekord gazandyran gadyrdan okyjylaryma ak ýürekden minnetdarlygymy bildiryärin.

Otuz sekiz ýyllyk žurnalistlik tejribämi orta goýup ýazan kitabymy okap çykanyňzdan soñ, «milli-azat edijilik göreşini häzire čenli şular ýaly täsirli görnüşde beýan edilen başga kitaby okamandyk» diýjegiňize arkaýyn kepil geçip bilerin.

On iki ýyllap üstünde işledim.
Eliňizden goýman «on iki sagatda okap gutaraýsam» diýen
duýgyda dagy okaýsaňyz, zähmetimiň ýerine düşdügi bolardy we
özumi bagtly saýardym.

**«Iň soňky gaýrat» ('SON CÜRET') kitabyny okamak üçin internet
düwmesine basyň.**

Ýylmaz ÖZDIL.

«SÖZCÜ» gazeti, 11.10.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Edebiýat täzelikleri